Language consultations: electronic database

https://valodaskonsultacijas.lv/en/questions/1029

Question

Vai pareizi ir *kuģa ātrums **pa straumei*** vai *kuģa ātrums **pa straumi***?

Answer

Abi varianti ir pareizi, atšķiras tikai izteiktā nozīmes nianse.

Prievārds *pa* var biedroties gan ar akuzatīvu, gan ar datīvu atkarībā no prievārda konstrukcijas nozīmes.
Prievārds *pa* biedrojas ar akuzatīvu, ja prievārda konstrukcija izsaka vietas vai laika nozīmi:
pastaigāties pa parku, pa dienu neviena nav mājās.
Prievārds *pa* biedrojas ar datīvu,

ja prievārda konstrukcija norāda uz dalāmības vai atbilstības attieksmi:
iet pa vienam, darīt kādam pa prātam, uz katra zara pa ziedam;
ja prievārda konstrukcija raksturo darbības veidu:
cirvis nolikts pa grābienam, tas man nav pa kabatai, palaist pa vējam, vilkt tīklus pa straumei.

Darbības veida izteikšanai *pa* mūsdienās lieto reti, tikai ar dažiem lietvārdiem, tāpēc konstrukcija *pa straumei* (kādā veidā?) var likties neierasta, tomēr tā nav aplama. Protams, šajā gadījumā iespējams lietot arī akuzatīvu, izsakot vietas nozīmi: *kuģa ātrums pa straumi ir*... (pa kurieni?).

Sources

Nītiņa, D. Prievārds (prepozīcija). *Latviešu valodas gramatika*. Atb. red. D. Nītiņa, J. Grigorjevs. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2013, 626. lpp.

Grabis, R. Prievārds. *Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatika 1. daļa*. Atb. red. E. Sokols. Rīga : Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība, 1959, 746. lpp.

Zilgalve, E., Pūtele, I., Pēča, K. Valodas konsultācijas. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 20. Atb. red. V. Šaudiņa. Rīga : Latviešu valodas aģentūra, 2025, 234.–235. lpp.

© Latviešu valodas aģentūra, 2017